

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 24ης Μαΐου 2011 *

Στην υπόθεση C-47/08,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 11 Φεβρουαρίου 2008,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους J.-P. Kerpenne, H. Stønlbæk και Γ. Ζαββό, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από:

το **Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας**, εκπροσωπούμενο από τον S. Ossowski,

παρεμβαίνον,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατά

Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπούμενου από τις C. Pochet και L. Van den Broeck,
επικουρούμενες από τους H. Gilliams και L. Goossens, avocats,

καθού,

υποστηριζόμενου από:

την **Τσεχική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

τη **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και B. Messmer,

τη **Δημοκρατία της Λεττονίας**, εκπροσωπούμενη από τις L. Ostrovska, K. Drēviņa
και J. Barbale,

τη **Δημοκρατία της Λιθουανίας**, εκπροσωπούμενη από τον D. Κριαυčiūnas,

τη **Δημοκρατία της Ουγγαρίας**, εκπροσωπούμενη από τις J. Fazekas, R. Somssich και K. Veres καθώς και από τον M. Fehér,

τη **Σλοβακική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από τον J. Čorba και την B. Riczioná,

παρεμβαίνουσες,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (εισηγητή) και J.-J. Kasel, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, Γ. Αρέστη, M. Plešič, C. Toader και M. Safjan, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón
γραμματέας: M.-A. Gaudissart, προϊστάμενος τμήματος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 27ης Απριλίου 2010,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου, επιβάλλοντας προϋπόθεση ιθαγένειας για την πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα και παραλείποντας να μεταφέρει στην εσωτερική έννομη τάξη, όσον αφορά το επάγγελμα αυτό, την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσεως που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 206, σ. 1, στο εξής: οδηγία 89/48), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 45 ΕΚ, καθώς και από την οδηγία 89/48.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 2 Η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48 όριζε ότι «το γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν θίγει την εφαρμογή [του άρθρου 45 ΕΚ]».

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας 89/48 είχε ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στους υπηκόους κράτους μέλους οι οποίοι επιθυμούν να ασκήσουν ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε κράτος μέλος υποδοχής.

Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα επαγγέλματα τα οποία διέπει ειδική οδηγία που καθιερώνει αμοιβαία αναγνώριση διπλωμάτων μεταξύ των κρατών μελών.»

4 Το συμβολαιογραφικό επάγγελμα δεν αποτέλεσε αντικείμενο καμίας κανονιστικής ρυθμίσεως όπως η προβλεπόμενη στο ως άνω άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο.

5 Η οδηγία 89/48 προέβλεπε προθεσμία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο η οποία έληγε, κατά το άρθρο 12 της οδηγίας, στις 4 Ιανουαρίου 1991.

6 Δυνάμει του άρθρου 62 της οδηγίας 2005/36/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ L 255, σ. 22), η οδηγία 89/48 καταργήθηκε με ισχύ από τις 20 Οκτωβρίου 2007.

7 Η τεσσαρακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2005/36 ορίζει ότι η οδηγία αυτή «δεν θίγει την εφαρμογή του άρθρου 39, παράγραφος 4, [ΕΚ] και του άρθρου 45 [ΕΚ], ιδίως όσον αφορά τους συμβολαιογράφους».

Η εθνική νομοθεσία

Η οργάνωση του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος εν γένει

- 8 Στη βελγική έννομη τάξη οι συμβολαιογράφοι ασκούν τις δραστηριότητές τους ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Το συμβολαιογραφικό επάγγελμα ρυθμίζεται από τον νόμο της 25ης ventôse του έτους XI περί οργάνωσης του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 4ης Μαΐου 1999 (στο εξής: νόμος της 25ης ventôse).
- 9 Κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, του νόμου αυτού, οι συμβολαιογράφοι είναι «δημόσιοι λειτουργοί αρμόδιοι για τη σύνταξη κάθε αυθεντικής πράξεως και συμβάσεως που οι δικαιοπρακτούντες υποχρεούνται ή επιθυμούν να αναγνωρισθεί ως πράξη της δημόσιας αρχής, καθώς και για τη θεώρηση των σχετικών εγγράφων προκειμένου να αποκτήσουν βέβαιη χρονολογία, τη φύλαξη των εγγράφων αυτών και τη χορήγηση απογραφών και αυθεντικών αντιγράφων».
- 10 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου αυτού προβλέπει ότι «[ο]ι συμβολαιογράφοι ασκούν τα καθήκοντά τους εντός της δικαστικής περιφέρειας της έδρας τους». Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του νόμου της 25ης ventôse, πέραν των περιπτώσεων στις οποίες ο ορισμός συμβολαιογράφου προβλέπεται δικαστικώς, κάθε ενδιαφερόμενος έχει ελευθερία επιλογής συμβολαιογράφου. Ο αριθμός των συμβολαιογράφων, οι θέσεις και η έδρα τους καθορίζονται με βασιλικό διάταγμα σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ίδιου νόμου.
- 11 Κατά το άρθρο 50 του νόμου της 25ης ventôse, ο συμβολαιογράφος μπορεί να ασκήσει το επάγγελμά του κατά μόνας, συνεργαζόμενος με έναν ή πλείονες συμβολαιογράφους των οποίων η έδρα βρίσκεται στην ίδια δικαστική περιφέρεια, ή εντός εταιρίας συμβολαιογράφων.

- 12 Οι αμοιβές των συμβολαιογράφων καθορίζονται από τον νόμο σύμφωνα με τις διατάξεις του βασιλικού διατάγματος της 16ης Δεκεμβρίου 1950 περί των αμοιβών των συμβολαιογράφων.
- 13 Κατά το άρθρο 35, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης ventôse, για να αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος υποψήφιος την ιδιότητα του συμβολαιογράφου πρέπει, μεταξύ άλλων, να είναι Βέλγος υπήκοος.

Οι συμβολαιογραφικές δραστηριότητες

- 14 Όσον αφορά τις διάφορες δραστηριότητες του συμβολαιογράφου στη βελγική έννομη τάξη, δεν αμφισβητείται ότι η κύρια αποστολή του συνίσταται στη σύνταξη αυθεντικών πράξεων. Η παρέμβαση του συμβολαιογράφου μπορεί να είναι υποχρεωτική ή προαιρετική, ανάλογα με την πράξη την οποία καλείται να συντάξει. Με την παρέμβασή του, ο συμβολαιογράφος επαληθεύει τη συνδρομή όλων των απαιτούμενων για τη σύνταξη της επίμαχης πράξεως νομίμων προϋποθέσεων, καθώς και την ικανότητα δικαίου των ενδιαφερομένων και την ικανότητά τους να είναι διάδικοι.
- 15 Η αυθεντική πράξη ορίζεται με το άρθρο 1317 του Αστικού Κώδικα, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο VI με τίτλο «Περί αποδείξεως των απαιτήσεων και της πληρωμής», του τίτλου III του βιβλίου III του Κώδικα αυτού. Αυθεντική πράξη είναι, κατά το εν λόγω άρθρο, «η πράξη δημόσιων λειτουργών νομιμοποιούμενων να ασκήσουν τα καθήκοντά τους εντός του τόπου στον οποίο συντάχθηκε η πράξη και με τις απαραίτητες διατυπώσεις».
- 16 Βάσει του άρθρου 19 του νόμου της 25ης ventôse, η συμβολαιογραφική πράξη έχει κύρος και είναι εκτελεστή σε όλη την επικράτεια του Βασιλείου του Βελγίου.

- 17 Με το άρθρο 1319 του Αστικού Κώδικα διευκρινίζεται ότι «[η] αυθεντική πράξη προσδίδει κύρος στη συμφωνία που εμπεριέχει μεταξύ των συμβαλλομένων και των κληρονόμων ή των ειδικών διαδόχων τους».
- 18 Το άρθρο 1322 του ίδιου Κώδικα προβλέπει ότι «[τ]ο ιδιωτικό συμφωνητικό, που αναγνωρίζεται από το πρόσωπο έναντι του οποίου προβάλλεται ή που θεωρείται αναγνωρισμένο από νομικής απόψεως, έχει μεταξύ των συμβαλλομένων καθώς και μεταξύ των κληρονόμων και των ειδικών διαδόχων τους το κύρος αυθεντικής πράξεως».
- 19 Κατά το άρθρο 516 του Κώδικα Δικονομίας, μόνον οι δικαστικοί επιμελητές είναι αρμόδιοι, εφόσον δεν ορίζεται άλλως, να εκτελούν δικαστικές αποφάσεις, καθώς και πράξεις ή τίτλους εκτελεστούς. Τα άρθρα 1395 και 1396 του Κώδικα αυτού προβλέπουν ότι όλες οι σχετικές ιδίως με την αναγκαστική εκτέλεση απαιτήσεις υποβάλλονται ενώπιον του αρμόδιου για τις κατασχέσεις δικαστή. Ο δικαστής αυτός μεριμνά για την τήρηση των διατάξεων της αναγκαστικής εκτελέσεως. Μπορεί, ακόμη και αυτεπαγγέλτως, να ζητήσει από τους *ex officio* ή εντεταλμένους δημόσιους λειτουργούς ή δικαστικούς υπαλλήλους έκθεση σχετική με την εξέλιξη της διαδικασίας.
- 20 Πέραν των δραστηριοτήτων συντάξεως αυθεντικών πράξεων, οι συμβολαιογράφοι ασκούν στη βελγική έννομη τάξη τα ακόλουθα καθήκοντα.
- 21 Σύμφωνα με τα άρθρα 1148 έως 1173 του Κώδικα Δικονομίας, ο συμβολαιογράφος ασκεί ορισμένες δραστηριότητες σφράγισης και αποσφράγισης κατασχεθέντων πραγμάτων. Η σφράγιση και αποσφράγιση κατασχεθέντων πραγμάτων πραγματοποιείται με απόφαση του ειρηνοδίκη. Σε περιπτώσεις απόλυτης ανάγκης, ο ειρηνοδίκης μπορεί να διατάξει την άμεση αποσφράγιση πράγματος και να ορίσει ένα συμβολαιογράφο ο οποίος θα εκπροσωπήσει τους απόντες και ένα συμβολαιογράφο ο οποίος θα πραγματοποιήσει την απογραφή και θα αναλάβει τη φύλαξη του πράγματος.

- 22 Κατά τα άρθρα 1175 έως 1184 του εν λόγω Κώδικα, ο συμβολαιογράφος είναι επιφορτισμένος με καθήκοντα απογραφής σε περιπτώσεις διαδοχής, κοινωνίας δικαιώματος ή διανομής αδιαίρετων αγαθών. Η απογραφή αυτή υπόκειται κατά κανόνα σε έγκριση του αρμόδιου ειρηνοδίκη. Η απογραφή πρέπει να περιβληθεί, ακολούθως, τον συμβολαιογραφικό τύπο. Εφόσον παραστεί ανάγκη, ο συμβολαιογράφος παρέμπει την υπόθεση στον αρμόδιο δικαστή.
- 23 Ο ρόλος του συμβολαιογράφου στο πλαίσιο ορισμένων μεταβιβάσεων ακινήτων διέπεται από τα άρθρα 1186 έως 1190 του Κώδικα Δικονομίας. Για να πραγματοποιήσουν τις οικείες μεταβιβάσεις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει προηγουμένως, όπου ορίζει ο νόμος, να ζητήσουν έγκριση από τον ειρηνοδίκη. Αν ο ειρηνοδίκης δεχθεί το αίτημά τους, ορίζει συμβολαιογράφο ο οποίος αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει τη μεταβίβαση.
- 24 Ο συμβολαιογράφος ασκεί επίσης, κατά τα άρθρα 1207 έως 1224 του εν λόγω Κώδικα, ορισμένες δραστηριότητες στον τομέα της δικαστικής διανομής. Το αρμόδιο δικαστήριο πρέπει προηγουμένως να διατάξει τη δικαστική διανομή και να παραπέμψει τους δικαιοπρακτούντες, ενδεχομένως υπό τους όρους που εκείνο θα θέσει, σε έναν ή δύο αυτεπαγγέλτως ορισθέντες συμβολαιογράφους, αν οι δικαιοπρακτούντες δεν συμφωνούν ως προς την επιλογή συμβολαιογράφου. Κατόπιν της εκτιμήσεως ή της πώλησεως των κινητών και ακινήτων, ο συμβολαιογράφος διενεργεί απογραφή ενεργητικού και παθητικού προκειμένου να προβεί στη διανομή. Το δικαστήριο κατανέμει τις ενδεχόμενες διαφορές, κατόπιν εγκρίνει την εν λόγω απογραφή ή την παραπέμπει στον αρμόδιο συμβολαιογράφο ζητώντας συμπληρωματική απογραφή ή απογραφή σύμφωνη με τις οδηγίες του ειρηνοδίκη.
- 25 Ο συμβολαιογράφος ασκεί επίσης, σύμφωνα με τα άρθρα 1560 επ. του Κώδικα Δικονομίας, ορισμένες δραστηριότητες στον τομέα της αναγκαστικής εκτελέσεως ακινήτων. Κατά τις διατάξεις αυτές, ο εκτελεστός τίτλος εκτελείται καταρχάς από τον δικαστικό επιμελητή, ο οποίος επιδίδει επιταγή προς πληρωμή στον οφειλέτη. Ο οφειλέτης έχει στη συνέχεια προθεσμία καταβολής της οφειλής. Τέλος, αν μετά την παρέλευση της προθεσμίας αυτής ο οφειλέτης δεν έχει συμμορφωθεί, ο δικαστικός επιμελητής προβαίνει σε κατάσχεση των επίμαχων ακινήτων συντάσσοντας κατασχετήρια έκθεση η οποία μεταγράφεται στο αρμόδιο υποθηκοφυλακείο. Κατόπιν αιτήσεως του επισπεύδοντος δανειστή, ο αρμόδιος για τις κατασχέσεις δικαστής ορίζει συμβολαιογράφο στον οποίο αναθέτει τη διενέργεια πλειστηριασμού ή άμεσης μεταβιβάσεως των οικείων πραγμάτων, εφόσον ο δικαστής επιτρέπει την εν λόγω μεταβίβαση, και την κατάταξη των δανειστών. Σε περίπτωση κατακυρώσεως, ο αρμόδιος συμβολαιογράφος συντάσσει την κατακυρωτική έκθεση, η οποία αναφέρει

την ημέρα του πλειστηριασμού και περιλαμβάνει εντολή μεταβίβασης του πλειστηριάσματος στους δανειστές. Σε περίπτωση αντιρρήσεων ως προς το περιεχόμενο της κατακυρωτικής εκθέσεως, ο συμβολαιογράφος συντάσσει πρακτικά, αναστέλλει κάθε σχετική πράξη και παραπέμπει το ζήτημα στον αρμόδιο δικαστή. Τα άρθρα 1395 και 1396 του εν λόγω Κώδικα, για τα οποία γίνεται λόγος στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως, εφαρμόζονται στην αναγκαστική εκτέλεση ακινήτων.

- 26 Ο συμβολαιογράφος παρεμβαίνει επίσης, σύμφωνα με τους κανόνες των άρθρων 1639 έως 1654 του Κώδικα Δικονομίας, στην κατάταξη των δανειστών που έπεται του πλειστηριασμού. Συγκεκριμένα, ο αρμόδιος συμβολαιογράφος συντάσσει την έκθεση διανομής του πλειστηριάσματος ή, αν συντρέχει λόγος, τον πίνακα προνομιούχων απαιτήσεων και υποθηκών. Ελλείψει αντιρρήσεων, ο συμβολαιογράφος περατώνει την έκθεση διανομής και επιδίδει στους δανειστές το αναγγελτήριο δικόγραφο με εκτελεστό τίτλο. Ενδεχόμενες αντιρρήσεις ασκούνται ενώπιον του αρμόδιου δικαστή.
- 27 Επιπλέον, ορισμένες δικαιοπραξίες απαιτούν, επί ποινή ακυρότητας, συμβολαιογραφική πράξη. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για τις δωρεές εν ζωή, τις διαθήκες, καθώς και τα γαμικά σύμφωνα και τα σύμφωνα εννόμου συμβιώσεως.
- 28 Ο συμβολαιογράφος έχει επίσης αρμοδιότητα στον τομέα του δικαίου των εταιριών και των σωματείων. Παραδείγματος χάριν, οι αποφάσεις περί λύσεως ορισμένων εταιριών που ελήφθησαν από τις γενικές συνελεύσεις τους πρέπει να περιβληθούν τον συμβολαιογραφικό τύπο βάσει του άρθρου 181, παράγραφος 4, του Κώδικα περί εταιριών. Το ίδιο ισχύει, κατά τα άρθρα 27 και 46 του νόμου περί μη κερδοσκοπικών σωματείων, διεθνών μη κερδοσκοπικών σωματείων και ιδρυμάτων, όσον αφορά τις συστατικές πράξεις των εν λόγω σωματείων και ιδρυμάτων. Τα σωματεία και τα ιδρύματα, όπως και οι εταιρίες, αποκτούν νομική προσωπικότητα κατόπιν καταθέσεως της συστατικής πράξεως στη Γραμματεία του αρμόδιου για εμπορικές διαφορές δικαστηρίου (άρθρα 2, παράγραφος 4, και 68 του Κώδικα περί εταιριών, καθώς και άρθρα 3, 26 novies, παράγραφος 1, 29, παράγραφος 1, και 31, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου). Περαιτέρω, κατά τα άρθρα 882 έως 884 του Κώδικα περί εταιριών, η

εξακρίβωση της νομιμότητας συγχωνεύσεως ή διασπάσεως εταιριών ή η μεταφορά έδρας εταιρίας πραγματοποιείται από συμβολαιογράφο.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- ²⁹ Ενώπιον της Επιτροπής υποβλήθηκε καταγγελία αφορώσα την προϋπόθεση ιθαγένειας από την οποία εξαρτάται η πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα στο Βέλγιο. Κατόπιν εξετάσεως της καταγγελίας αυτής, η Επιτροπή ζήτησε από το Βασίλειο του Βελγίου, με έγγραφο οχλήσεως της 8ης Νοεμβρίου 2000, να της υποβάλει εντός δίμηνης προθεσμίας τις παρατηρήσεις του, αφενός, επί της συμβατότητας της εν λόγω προϋποθέσεως ιθαγένειας με το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ και, αφετέρου, επί της πλημμελούς μεταφοράς της οδηγίας 89/48 στο εσωτερικό δίκαιο όσον αφορά το συμβολαιογραφικό επάγγελμα.
- ³⁰ Το Βασίλειο του Βελγίου απάντησε στο εν λόγω έγγραφο οχλήσεως με έγγραφο της 1ης Φεβρουαρίου 2001.
- ³¹ Στις 15 Ιουλίου 2002 η Επιτροπή απηύθυνε στο εν λόγω κράτος μέλος συμπληρωματικό έγγραφο οχλήσεως, με το οποίο του προσήψε παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από την οδηγία 89/48.
- ³² Το εν λόγω κράτος μέλος απάντησε στο συμπληρωματικό αυτό έγγραφο οχλήσεως στις 10 Οκτωβρίου 2002.
- ³³ Επειδή η Επιτροπή δεν πείστηκε από τα επιχειρήματα του Βασιλείου του Βελγίου, του απηύθυνε στις 18 Οκτωβρίου 2006 αιτιολογημένη γνώμη με την οποία του προσήψε

παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και από την οδηγία 89/48. Η Επιτροπή κάλεσε το εν λόγω κράτος μέλος να θεσπίσει τα μέτρα που απαιτούνται για τη συμμόρφωσή του προς την εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

- ³⁴ Με έγγραφο της 13ης Δεκεμβρίου 2006, το Βασίλειο του Βελγίου εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους έκρινε αβάσιμη την άποψη της Επιτροπής.
- ³⁵ Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επί της πρώτης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ³⁶ Με την πρώτη αιτίασή της, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου, παρέχοντας δυνατότητα προσβάσεως στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα μόνο στους υπηκόους του, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.

- 37 Η Επιτροπή τονίζει, εκ προοιμίου, ότι η πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα δεν υπόκειται σε καμία προϋπόθεση ιθαγένειας σε ορισμένα κράτη μέλη και ότι η προϋπόθεση αυτή καταργήθηκε σε άλλα κράτη μέλη, όπως π.χ. στο Βασίλειο της Ισπανίας, στην Ιταλική Δημοκρατία και στην Πορτογαλική Δημοκρατία.
- 38 Η Επιτροπή υπενθυμίζει, καταρχάς, ότι το άρθρο 43 ΕΚ αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που σκοπό έχει να εξασφαλίσει το πρόνομο της ίσης μεταχειρίσεως με τους ημεδαπούς σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους που εγκαθίσταται έστω και υπό τη μορφή δευτερεύουσας εγκαταστάσεως σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να ασκήσει μη μισθωτή δραστηριότητα, και απαγορεύει κάθε δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας.
- 39 Η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας υποστηρίζουν ότι το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ χρήζει αυτοτελούς και ενιαίας ερμηνείας (απόφαση της 15ης Μαρτίου 1988, 147/86, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1988, σ. 1637, σκέψη 8). Στο μέτρο που προβλέπει παρέκκλιση από την ελευθερία εγκαταστάσεως για τις δραστηριότητες που συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, το άρθρο αυτό χρήζει, επιπλέον, στενής ερμηνείας (απόφαση της 21ης Ιουνίου 1974, 2/74, Reyners, Συλλογή τόμος 1974, σ. 317, σκέψη 43).
- 40 Ως εκ τούτου, το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω παρεκκλίσεως θα έπρεπε να περιορίζεται στις δραστηριότητες που συνιστούν αυτές καθαυτές άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (προαναφερθείσα απόφαση Reyners, σκέψεις 44 και 45). Κατά την Επιτροπή, η έννοια της δημόσιας εξουσίας περιλαμβάνει την άσκηση εξουσίας λήψεως αποφάσεων πέραν του κοινού δικαίου, που εκδηλώνεται ως ικανότητα της δημόσιας εξουσίας να λειτουργεί ανεξαρτήτως της βουλήσεως άλλων υποκειμένων δικαίου ή ακόμη και αντιθέτως προς τη βούληση αυτή. Ειδικότερα, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η δημόσια εξουσία εκφράζεται, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, με την άσκηση εξουσιών καταναγκασμού (απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 1998, C-114/97, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1998, σ. I-6717, σκέψη 37).

- 41 Κατά την άποψη της Επιτροπής και του Ηνωμένου Βασιλείου, οι δραστηριότητες που συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας πρέπει να διακρίνονται από εκείνες που ασκούνται προς το γενικό συμφέρον. Πράγματι, διάφοροι επαγγελματικοί κλάδοι είναι επιφορτισμένοι με ειδικές αρμοδιότητες γενικού συμφέροντος, χωρίς ωστόσο να μετέχουν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.
- 42 Από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ αποκλείονται επίσης οι δραστηριότητες που συνιστούν συνδρομή ή συμβολή στη λειτουργία της δημόσιας εξουσίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1993, C-42/92, Thijssen, Συλλογή 1993, σ. I-4047, σκέψη 22).
- 43 Επιπλέον, η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο υπενθυμίζουν ότι το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ αφορά καταρχήν συγκεκριμένες δραστηριότητες και όχι ένα ολόκληρο επάγγελμα, εκτός αν οι οικείες δραστηριότητες είναι αναπόσπαστες από το σύνολο των ασκούμενων στο πλαίσιο του εν λόγω επαγγέλματος δραστηριοτήτων.
- 44 Η Επιτροπή εξετάζει, ακολούθως, τις διάφορες δραστηριότητες που ασκεί ο συμβολαιογράφος στη βελγική έννομη τάξη.
- 45 Όσον αφορά, πρώτον, τη σύνταξη αυθεντικών πράξεων και συμβολαίων, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο συμβολαιογράφος απλώς πιστοποιεί τη βούληση των μερών, αφού προηγουμένως τους συμβουλευθεί, και προσδίδει στη βούληση αυτή έννομα αποτελέσματα. Κατά την άσκηση της δραστηριότητας αυτής, ο συμβολαιογράφος δεν διαθέτει καμία εξουσία λήψεως αποφάσεων ως προς τους δικαιοπρακτούντες. Ως εκ τούτου, η σύνταξη αυθεντικής πράξεως αποτελεί απλή επιβεβαίωση προηγούμενης συμφωνίας μεταξύ των δικαιοπρακτούντων. Το ότι για ορισμένες πράξεις απαιτείται οπωσδήποτε η σύνταξη αυθεντικού εγγράφου δεν ασκεί επιρροή, κατά την Επιτροπή, δεδομένου ότι πολλές διαδικασίες έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα, χωρίς ωστόσο να αποτελούν μορφή ασκήσεως δημόσιας εξουσίας.

- 46 Κατά την άποψη της Επιτροπής, το ίδιο ισχύει όσον αφορά τις ιδιαιτερότητες της αποδεικτικής ισχύος των συμβολαιογραφικών πράξεων, δεδομένου ότι παρόμοια αποδεικτική ισχύ αναγνωρίζεται και σε άλλες πράξεις που δεν εμπίπτουν στην άσκηση δημόσιας εξουσίας όπως π.χ. στα πρακτικά των ορκωτών θηροφυλάκων. Το ότι ο συμβολαιογράφος ευθύνεται κατά τη σύνταξη συμβολαιογραφικών πράξεων δεν ασκεί επίσης επιρροή. Συγκεκριμένα, η περίπτωση αυτή συντρέχει για την πλειονότητα των ελεύθερων επαγγελματιών, όπως π.χ. για τους δικηγόρους, τους αρχιτέκτονες ή τους ιατρούς.
- 47 Ως προς το ζήτημα της εκτελεστότητας των αυθεντικών πράξεων, η Επιτροπή εκτιμά ότι η περιαφή του εκτελεστηρίου τύπου προηγείται της εκτελέσεως αυτής καθαυτή, χωρίς να αποτελεί μέρος της. Αυτή η εκτελεστότητα δεν παρέχει καμία εξουσία καταναγκασμού στους συμβολαιογράφους. Εξάλλου, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, οι ενδεχόμενες αντιρρήσεις δεν εξετάζονται από τον συμβολαιογράφο, αλλά από τον δικαστή.
- 48 Όσον αφορά, δεύτερον, τα καθήκοντα του συμβολαιογράφου στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως ακινήτων, ο συμβολαιογράφος απλώς εκτελεί τις αποφάσεις του αρμόδιου για τις κατασχέσεις δικαστή. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά τον πλειστηριασμό ακινήτων εκτός διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως.
- 49 Τρίτον, ο ρόλος του συμβολαιογράφου στις πράξεις που αφορούν διαδοχή, κοινωνία δικαιώματος ή διανομή αδιαίρετων αγαθών περιορίζεται στην κατάρτιση του σχετικού εγγράφου υπό την εποπτεία του δικαστή. Όσον αφορά τον ρόλο του στη δικαστική εκκαθάριση-διανομή, ο συμβολαιογράφος πλαισιώνεται επίσης από τις αποφάσεις του δικαστή.
- 50 Όσον αφορά, τέταρτον, τα καθήκοντα του συμβολαιογράφου που σχετίζονται με την πραγματοποίηση ορισμένων πράξεων όπως οι δωρεές, τα γαμικά σύμφωνα ή τα σύμφωνα εννόμου συμβιώσεως και οι διαθήκες, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο συμβολαιογράφος απλώς εκτελεί τη βούληση των δικαιοπρακτούντων τηρουμένου του νόμου.

- 51 Το ίδιο ισχύει, πέμπτον, για τα συμβολαιογραφικά καθήκοντα στον τομέα του δικαίου των εταιριών και των σωματείων.
- 52 Εξάλλου, το ειδικό καθεστώς του συμβολαιογράφου στο βελγικό δίκαιο, ο διορισμός του με βασιλικό διάταγμα και ο έλεγχος που ασκείται επί των δραστηριοτήτων του από τις κρατικές υπηρεσίες δεν ασκούν άμεσα επιρροή στην εκτίμηση της φύσεως των επίμαχων δραστηριοτήτων.
- 53 Η Επιτροπή υποστηρίζει, τέλος, συμφωνώντας με το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης που περιλαμβάνουν αναφορές στη συμβολαιογραφική δραστηριότητα δεν θίγουν την εφαρμογή των άρθρων 43 ΕΚ και 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ στην εν λόγω δραστηριότητα.
- 54 Πράγματι, τόσο το άρθρο 1, παράγραφος 5, στοιχείο δ', της οδηγίας 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο) (ΕΕ L 178, σ. 1), όσο και η τεσσαρακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2005/36 δεν αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής τους τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες, παρά μόνο στο μέτρο που αποτελούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Πρόκειται, συνεπώς, για απλή ρήτρα που δεν έχει καμία επίπτωση στην ερμηνεία του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Όσον αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36), το οποίο αποκλείει τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, η Επιτροπή τονίζει ότι το γεγονός ότι ο νομοθέτης επέλεξε να αποκλείσει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής δεν σημαίνει ότι το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έχει εφαρμογή στην εν λόγω δραστηριότητα.
- 55 Όσον αφορά τον κανονισμό (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε

αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), τον κανονισμό (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1), καθώς και τον κανονισμό (ΕΚ) 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις (ΕΕ L 143, σ. 15), η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι κανονισμοί αυτοί προβλέπουν απλώς την υποχρέωση των κρατών μελών να αναγνωρίζουν και να κηρύσσουν εκτελεστές πράξεις που εκδόθηκαν και είναι εκτελεστές εντός άλλου κράτους μέλους.

56 Όσον αφορά το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 23ης Μαρτίου 2006 σχετικά με τα νομικά επαγγέλματα και το γενικό συμφέρον στην ομαλή λειτουργία των νομικών συστημάτων (ΕΕ C 292Ε, σ. 105, στο εξής: ψήφισμα του 2006), πρόκειται για πράξη αμιγώς πολιτική, της οποίας το περιεχόμενο είναι αμφίσημο, καθόσον, αφενός μεν, με τη σκέψη 17 του ψηφίσματος αυτού, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισήμανε ότι το άρθρο 45 ΕΚ πρέπει να εφαρμόζεται στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα, αφετέρου δε, με το σημείο 2 του ψηφίσματος, επιβεβαίωσε τη θέση που είχε εκφράσει με το ψήφισμα της 18ης Ιανουαρίου 1994 σχετικά με την κατάσταση και την οργάνωση του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος στα δώδεκα κράτη μέλη της Κοινότητας (ΕΕ C 44, σ. 36, στο εξής: ψήφισμα του 1994), με το οποίο εξέφρασε την επιθυμία του να καταργηθεί η προϋπόθεση της ιθαγένειας για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα, την οποία προέβλεπε η νομοθεσία πολλών κρατών μελών.

57 Η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο προσθέτουν ότι η υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-405/01, *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española* (Συλλογή 2003, σ. I-10391) και στην οποία παραπέμπουν πολλά κράτη μέλη με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, αφορούσε την εκ μέρους των πλοιαρχών και των υποπλοιαρχών εμπορικών πλοίων άσκηση ευρέως φάσματος καθηκόντων ασφάλειας, αστυνομικών εξουσιών καθώς και συμβολαιογραφικών και ληξιαρχικών αρμοδιοτήτων. Συνεπώς, το Δικαστήριο δεν είχε την ευκαιρία να εξετάσει ενδελεχώς τις διάφορες δραστηριότητες που ασκούν οι συμβολαιογράφοι από πλευράς του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Ως εκ τούτου, η ως άνω απόφαση δεν αρκεί για να διαπιστωθεί η εφαρμογή της οικείας διατάξεως στους συμβολαιογράφους.

- 58 Το Βασίλειο του Βελγίου, υποστηριζόμενο από την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γαλλική Δημοκρατία, τη Δημοκρατία της Λιθουανίας, τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας και τη Σλοβακική Δημοκρατία, υποστηρίζει, πρώτον, ότι η ερμηνεία του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ την οποία επικαλείται η Επιτροπή είναι πολύ περιοριστική. Κατά το πρώτο από αυτά τα κράτη μέλη, στη βελγική έννομη τάξη οι συμβολαιογράφοι μετέχουν άμεσα και ειδικά στην άσκηση δημόσιας εξουσίας λόγω, αφενός, των εννόμων αποτελεσμάτων των συμβολαιογραφικών πράξεων που εκφεύγουν του κοινού δικαίου και, αφετέρου, της φύσεως των συμβολαιογραφικών δραστηριοτήτων οι οποίες συνδέονται στενά με την άσκηση της δικαστικής εξουσίας, καθώς και των δραστηριοτήτων που οι συμβολαιογράφοι ασκούν επί εξωδικαστικώς κρινόμενων ζητημάτων.
- 59 Το Βασίλειο του Βελγίου προσθέτει ότι η ιδιότητα των συμβολαιογράφων στη βελγική έννομη τάξη είναι ανάλογη εκείνης των δημόσιων λειτουργών, στο μέτρο που η διαδικασία διορισμού τους και το καθεστώς αποκλεισμού της επαγγελματικής μετακίνησης που τους διέπει είναι ανάλογα με εκείνα των δικαστών.
- 60 Όσον αφορά τις διάφορες δραστηριότητες που ασκούν οι συμβολαιογράφοι, το Βασίλειο του Βελγίου τονίζει, δεύτερον, ότι οι δραστηριότητες αυτές περιλαμβάνουν τη σύνταξη αυθεντικών πράξεων, η οποία αποτελεί συγκεκριμένη εκδήλωση της δημόσιας εξουσίας. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, η συμφωνία των δικαιοπρακτούντων δεν αρκεί για τη σύνταξη συμβολαιογραφικής πράξεως. Συγκεκριμένα, ο συμβολαιογράφος πρέπει να αρνηθεί να καταρτίσει τη συμβολαιογραφική πράξη, αν δεν πληρούνται οι απαιτούμενες από τον νόμο προϋποθέσεις.
- 61 Επιπλέον, κατά τη βεβαίωση της αυθεντικότητας, ο συμβολαιογράφος έχει ρόλο εφοριακού υπαλλήλου, στο μέτρο που εισπράττει ενδεχόμενα τέλη μεταγραφής καθώς και το τέλος υποθήκης, εκδίδοντας απόδειξη.
- 62 Οι αυθεντικές πράξεις τις οποίες συντάσσει ο συμβολαιογράφος έχουν, εξάλλου, πλήρη αποδεικτική ισχύ και είναι εκτελεστές.

- 63 Στη βελγική έννομη τάξη τα πραγματικά περιστατικά που βεβαιώνει η συμβολαιογραφική πράξη, ήτοι εκείνα που διαπίστωσε ο ίδιος ο συμβολαιογράφος και τα οποία δηλώνει ότι είδε, άκουσε και κατέγραψε, έχουν πλήρη αποδεικτική ισχύ μεταξύ των δικαιοπρακτούντων, εκτός αν διαψευσθούν στο πλαίσιο διαδικασίας προσβολής για πλαστότητα. Αντιθέτως, τα ιδιωτικά συμφωνητικά στερούνται αποδεικτικής ισχύος, εκτός αν αναγνωρισθούν από τους δικαιοπρακτούντες.
- 64 Οι συμβολαιογραφικές πράξεις είναι επίσης εκτελεστές, χωρίς να χρειάζεται προηγούμενη δικαστική απόφαση. Συγκεκριμένα, η σύνταξη της συμβολαιογραφικής πράξεως δημιουργεί εκτελεστό τίτλο ο οποίος παρέχει στον δικαστικό επιμελητή τη δυνατότητα να προβεί σε άμεση εκτέλεση δυνάμει της εν λόγω συμβολαιογραφικής πράξεως. Ενδεχόμενες αντιρρήσεις ως προς την εκτέλεση πρέπει να ασκηθούν από τον οφειλέτη ενώπιον του αρμόδιου για τις κατασχέσεις δικαστή.
- 65 Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει, τρίτον, ότι η βελγική έννομη τάξη αναθέτει στους συμβολαιογράφους ορισμένα καθήκοντα στο πλαίσιο τόσο της ένδικης όσο και της εξωδικαστικής διαδικασίας επιλύσεως διαφορών.
- 66 Όσον αφορά, πρώτον, τα διάφορα καθήκοντα που ανατίθενται στους συμβολαιογράφους στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας, στα οποία καταλέγεται η κατάσχεση ακινήτων, ορισμένοι πλειστηριασμοί, η απογραφή σε περιπτώσεις διαδοχής, κοινωνίας δικαιώματος ή διανομής αδιαίρετων αγαθών, η δικαστική διανομή, η κατάταξη δανειστών και η αποσφράγιση κατασχεθέντων πραγμάτων, τα καθήκοντα αυτά συνδέονται στενά, κατά το Βασίλειο του Βελγίου, με την άσκηση της δικαστικής εξουσίας.
- 67 Ο συμβολαιογράφος ασκεί, επομένως, καθήκοντα αυτοτελή και χωριστά σε σχέση με εκείνα του δικαστή. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο συμβολαιογράφος είναι αρμόδιος για τη λήψη μονομερών μέτρων, χωρίς να είναι αναγκαία η συμφωνία των δικαιοπρακτούντων. Η περίπτωση αυτή συντρέχει όταν ο συμβολαιογράφος προβαίνει σε μεταβίβαση ακινήτου στο πλαίσιο αναγκαστικής εκτελέσεως ή ακόμη όταν πραγματοποιεί απογραφή στο πλαίσιο δικαστικής διανομής. Όσον αφορά, ειδικότερα, την αναγκαστική εκτέλεση, ο συμβολαιογράφος, αφού οριστεί από το αρμόδιο

δικαστήριο, είναι αποκλειστικώς αρμόδιος για τη διαδικασία, η δε κατακύρωση είναι οριστική και δεν επιδέχεται προσβολή. Συνεπώς, ο αρμόδιος για τις κατασχέσεις δικαστής μπορεί να επιληφθεί μόνον αντιρρήσεων αφορώσων τη νομιμότητα της κατασχέσεως ή αιτήσεων ακυρώσεως της διαδικασίας κατακυρώσεως.

- 68 Όσον αφορά, δεύτερον, τα καθήκοντα που ανατίθενται στον συμβολαιογράφο στο πλαίσιο της εξωδικαστικής επιλύσεως διαφορών και ιδίως στον τομέα των διαθηκών, των γαμικών συμφώνων ή των συμφώνων εννόμου συμβιώσεως, σκοπός των καθηκόντων αυτών είναι, κατά το Βασίλειο του Βελγίου, η αποτροπή νομικών αμφισβητήσεων σε μεταγενέστερο στάδιο. Επομένως, οι συμβολαιογράφοι και οι δικαστές αναλαμβάνουν δύο χωριστά μέρη της δικαστικής λειτουργίας, καθόσον οι πρώτοι ενεργούν στο πλαίσιο των εξωδικαστικών διαδικασιών επιλύσεως διαφορών και οι δεύτεροι στο πλαίσιο των ένδικων διαδικασιών επιλύσεως διαφορών. Κατά συνέπεια, οι δραστηριότητες του συμβολαιογράφου δεν έχουν επικουρικό ή προπαρασκευαστικό χαρακτήρα έναντι των δραστηριοτήτων του δικαστή.
- 69 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την προαναφερθείσα απόφασή του *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española*, ότι οι σχετικές με τη σύνταξη διαθηκών συμβολαιογραφικές δραστηριότητες συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας.
- 70 Τρίτον, στον τομέα του δικαίου των εταιριών, ο συμβολαιογράφος ενεργεί ως εκπρόσωπος της δημόσιας εξουσίας και εξασφαλίζει, προς το γενικό συμφέρον, τη συμβατότητα των συναλλαγών με τον νόμο.
- 71 Το Βασίλειο του Βελγίου και η Δημοκρατία της Λιθουανίας υποστηρίζουν, τέταρτον, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επιβεβαίωσε ότι οι συμβολαιογράφοι μετέχουν στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας. Συναφώς, παραπέμπουν στις προαναφερθείσες στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως πράξεις της Ένωσης, οι οποίες είτε αποκλείουν τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες από το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής τους λόγω μη συμμετοχής των συμβολαιογράφων στη δημόσια εξουσία, είτε

αναγνωρίζουν ότι οι αυθεντικές πράξεις συντάσσονται από δημόσια αρχή ή από οποιαδήποτε άλλη εξουσιοδοτημένη από το κράτος προς τούτο αρχή. Από τις προαναφερθείσες στη σκέψη 55 της παρούσας αποφάσεως πράξεις προκύπτει επίσης ότι οι συμβολαιογραφικές πράξεις εξομοιώνονται με δικαστικές αποφάσεις όσον αφορά την εκτελεστότητά τους.

- ⁷² Τα εν λόγω κράτη μέλη προσθέτουν, τέλος, ότι το Κοινοβούλιο επιβεβαίωσε, με τα ψηφίσματα του 1994 και του 2006, ότι το συμβολαιογραφικό επάγγελμα μετέχει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

— Προκαταρκτικές εκτιμήσεις

- ⁷³ Με την πρώτη αιτιάσή της, η Επιτροπή προσάπτει στη Βελγική Δημοκρατία ότι, παρέχοντας δυνατότητα προσβάσεως στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα μόνο στους υπηκόους της, κατά παράβαση του άρθρου 43 ΕΚ, εμποδίζει τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών να ασκήσουν το εν λόγω επάγγελμα εντός του εδάφους της.
- ⁷⁴ Η αιτίαση αυτή αφορά, επομένως, μόνον την προϋπόθεση ιθαγένειας που επιβάλλει η επίμαχη βελγική ρύθμιση για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα από πλευράς του άρθρου 43 ΕΚ.

- 75 Ως εκ τούτου, διευκρινίζεται ότι η αιτίαση αυτή δεν αφορά ούτε τη θέση και την οργάνωση του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος στη βελγική έννομη τάξη, ούτε τις λοιπές προϋποθέσεις προσβάσεως στο επάγγελμα αυτό, πέραν της σχετικής με την ιθαγένεια προϋποθέσεως, εντός του οικείου κράτους μέλους.
- 76 Πρέπει κατά τα λοιπά να τονιστεί, όπως επισήμανε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η πρώτη αιτίαση δεν αφορά περαιτέρω ούτε την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Ομοίως, δεν αφορά την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

— Επί της ουσίας

- 77 Υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι το άρθρο 43 ΕΚ αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, την προαναφερθείσα απόφαση *Reyners*, σκέψη 43).
- 78 Η έννοια της εγκαταστάσεως κατά τη διάταξη αυτή είναι πολύ ευρεία και εμπεριέχει τη δυνατότητα του κοινοτικού υπηκόου να συμμετέχει, με σταθερό και συνεχή τρόπο, στην οικονομική ζωή άλλου κράτους μέλους εκτός του κράτους προελεύσεώς του και να αποκομίζει συναφώς οφέλη, διευκολύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την οικονομική και κοινωνική αλληλοδιείσδυση στο εσωτερικό της Κοινότητας όσον αφορά τον τομέα των μη μισθωτών δραστηριοτήτων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, C-161/07, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2008, σ. I-10671, σκέψη 24).
- 79 Η αναγνωριζόμενη στους υπηκόους κράτους μέλους ελευθερία εγκαταστάσεως στο έδαφος άλλου κράτους μέλους περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την πρόσβαση στις μη μισθωτές δραστηριότητες και την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών υπό τις

προϋποθέσεις που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους εγκαταστάσεως για τους δικούς του υπηκόους (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1986, 270/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1986, σ. 273, σκέψη 13, και, υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Αυστρίας, σκέψη 27).

- 80 Το άρθρο 43 ΕΚ έχει συνεπώς ως σκοπό να εξασφαλίσει το προνόμιο της ίσης μεταχείρισεως με τους ημεδαπούς σε κάθε υπήκοο κράτους μέλους που εγκαθίσταται σε άλλο κράτος μέλος προκειμένου να ασκήσει μη μισθωτή δραστηριότητα και απαγορεύει κάθε δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας που απορρέει από τις εθνικές νομοθεσίες υπό μορφήν περιορισμού της ελευθερίας εγκαταστάσεως (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 14).
- 81 Εν προκειμένω, η επίδικη εθνική νομοθεσία παρέχει δυνατότητα προσβάσεως στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα μόνο στους Βέλγους υπηκόους, προβλέποντας με τον τρόπο αυτό διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας, η οποία καταρχήν απαγορεύεται από το άρθρο 43 ΕΚ.
- 82 Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει ωστόσο ότι οι συμβολαιογραφικές δραστηριότητες εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 43 ΕΚ, καθόσον συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Ως εκ τούτου, πρέπει καταρχάς να εξεταστεί το περιεχόμενο της έννοιας της ασκήσεως δημόσιας εξουσίας, όπως προβλέπεται στην τελευταία αυτή διάταξη, και ακολούθως να εξακριβωθεί αν οι δραστηριότητες που ασκούν οι συμβολαιογράφοι στη βελγική έννομη τάξη εμπίπτουν στην έννοια αυτή.
- 83 Όσον αφορά την κατ' άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έννοια της «ασκήσεως δημόσιας εξουσίας», επισημαίνεται ότι η έννοια αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη, κατά πάγια νομολογία, τον προσιδιάζοντα στο δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα των ορίων που θέτει το εν λόγω άρθρο στις επιτρεπόμενες εξαιρέσεις από την αρχή της ελευθερίας εγκαταστάσεως, ώστε να μην εξουδετερώνεται, με μονομερείς διατάξεις των κρατών μελών, η πρακτική αποτελεσματικότητα της Συνθήκης στον τομέα της ελευθερίας

εγκαταστάσεως (βλ., επ' αυτού, προαναφερθείσες αποφάσεις Reyners, σκέψη 50, και Επιτροπή κατά Ελλάδας, της 15ης Μαρτίου 1988, σκέψη 8, και απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2009, C-438/08, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2009, σ. I-10219, σκέψη 35).

- 84 Επίσης κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ συνιστά παρέκκλιση από τον θεμελιώδη κανόνα της ελευθερίας εγκαταστάσεως. Ως εκ της φύσεώς της, η εν λόγω παρέκκλιση χρήζει στενής ερμηνείας, ούτως ώστε να περιορίζεται στο μέτρο που είναι απολύτως αναγκαίο για την προάσπιση εκείνων των συμφερόντων τα οποία η διάταξη αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν (προαναφερθείσες αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1988, Επιτροπή κατά Ελλάδας, σκέψη 7, και Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 34, απόφαση της 30ής Μαρτίου 2006, C-451/03, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, Συλλογή 2006, σ. I-2941, σκέψη 45, αποφάσεις της 29ης Νοεμβρίου 2007, C-393/05, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2007, σ. I-10195, σκέψη 35, και C-404/05, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2007, σ. I-10239, σκέψεις 37 και 46, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 34).
- 85 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως τονίσει ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ παρέκκλιση πρέπει να περιορίζεται στις δραστηριότητες οι οποίες, αυτές καθαυτές, συνιστούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (προαναφερθείσες αποφάσεις Reyners, σκέψη 45, *Thijssen*, σκέψη 8, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 35, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, σκέψη 46, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 38, και Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 36).
- 86 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, πρώτον, ορισμένες δραστηριότητες επικουρικού ή προπαρασκευαστικού χαρακτήρα σε σχέση με την άσκηση δημόσιας εξουσίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις *Thijssen*, σκέψη 22, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 38, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, σκέψη 47, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 38, και Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 36), δεύτερον, ορισμένες δραστηριότητες των οποίων η άσκηση, μολονότι περιλαμβάνει επαφές, ακόμη και τακτικές και λειτουργικές, με διοικητικές ή δικαστικές αρχές, ή και συνδρομή, ακόμη και υποχρεωτική, στη λειτουργία τους, δεν θίγει τις εξουσίες εκτιμήσεως και λήψεως αποφάσεων των εν λόγω αρχών (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Reyners, σκέψεις 51 και 53), και, τρίτον, ορισμένες δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνουν άσκηση εξουσίας λήψεως αποφάσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις *Thijssen*, σκέψεις 21 και 22, της 29ης Νοεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Αυστρίας, σκέψεις 36 και 42, Επιτροπή κατά

Γερμανίας, σκέψεις 38 και 44, καθώς και Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψεις 36 και 41), εξουσίας καταναγκασμού (βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 37), ή και εξουσίας επιβολής κυρώσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-47/02, Anker κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-10447, σκέψη 61, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 44).

- 87 Πρέπει να εξακριβωθεί, υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων, αν οι δραστηριότητες που έχουν ανατεθεί στους συμβολαιογράφους στη βελγική έννομη τάξη περιλαμβάνουν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.
- 88 Προς τούτο, πρέπει να ληφθεί υπόψη η φύση των δραστηριοτήτων που ασκούνται από τα μέλη του επίμαχου επαγγέλματος (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Thijssen, σκέψη 9).
- 89 Το Βασίλειο του Βελγίου και η Επιτροπή συμφωνούν ως προς το ότι η κύρια δραστηριότητα των συμβολαιογράφων στη βελγική έννομη τάξη συνίσταται στη σύνταξη αυθεντικών πράξεων σύμφωνα με τις απαιτούμενες διατυπώσεις. Προς τούτο, ο συμβολαιογράφος πρέπει να εξακριβώσει, μεταξύ άλλων, τη συνδρομή όλων των νομίμων προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη σύνταξη της πράξεως. Η αυθεντική πράξη έχει, επιπλέον, αποδεικτική ισχύ και είναι εκτελεστή.
- 90 Τονίζεται, συναφώς, ότι, βάσει της βελγικής νομοθεσίας, αυθεντικές είναι οι πράξεις ή τα συμβόλαια που έχουν συνομολογήσει οι δικαιοπρακτούντες ίδια βουλήσει. Συγκεκριμένα, οι ίδιοι οι δικαιοπρακτούντες αποφασίζουν, εντός των ορίων που θέτει ο νόμος, το περιεχόμενο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους και επιλέγουν ελεύθερα τις διατάξεις στις οποίες επιθυμούν να υπαχθούν όταν υποβάλλουν στον συμβολαιογράφο έγγραφο ή συμβόλαιο προς βεβαίωση της αυθεντικότητάς του/της. Η παρέμβαση του συμβολαιογράφου προϋποθέτει, συνεπώς, προηγούμενη συναίνεση ή εκούσια συμφωνία των δικαιοπρακτούντων.

- 91 Επιπλέον, ο συμβολαιογράφος δεν μπορεί να μεταβάλει μονομερώς το συμβόλαιο του οποίου την αυθεντικότητα καλείται να βεβαιώσει, χωρίς να έχει προηγουμένως εξασφαλίσει τη συναίνεση των δικαιοπρακτούντων.
- 92 Η δραστηριότητα βεβαιώσεως της αυθεντικότητας που ανατίθεται στους συμβολαιογράφους δεν περιλαμβάνει συνεπώς, αυτή καθαυτή, άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.
- 93 Το ότι ορισμένες δικαιοπραξίες απαιτούν οπωσδήποτε, επί ποινή ακυρότητας, τη σύνταξη αυθεντικής πράξεως ή συμβολαίου δεν αναιρεί το συμπέρασμα αυτό. Πράγματι, είναι σύνηθες φαινόμενο το κύρος διαφόρων πράξεων να υπόκειται, σε κάθε εθνική έννομη τάξη και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διατυπώσεις, σε απαιτήσεις ως προς τον τύπο ή ακόμη σε υποχρεωτικές διαδικασίες αναγνώρισεως του κύρους πράξεως. Το στοιχείο αυτό δεν αρκεί, συνεπώς, για να στηρίξει την άποψη του Βασιλείου του Βελγίου.
- 94 Η υποχρέωση των συμβολαιογράφων να εξακριβώσουν, πριν προβούν στη σύνταξη αυθεντικής πράξεως ή συμβολαίου, ότι πληρούνται όλες οι απαιτούμενες για την εκτέλεση της εν λόγω πράξεως ή του εν λόγω συμβολαίου νόμιμες προϋποθέσεις και, αν δεν συντρέχει η περίπτωση αυτή, να αρνηθούν τη σύνταξή τους επίσης δεν αναιρεί το προαναφερθέν συμπέρασμα.
- 95 Βεβαίως, ο συμβολαιογράφος προβαίνει στην εξακρίβωση αυτή υπηρετώντας σκοπό γενικού συμφέροντος, ήτοι την εξασφάλιση της νομιμότητας και της ασφάλειας δικαίου στις μεταξύ ιδιωτών δικαιοπραξίες. Ωστόσο, η επιδίωξη και μόνο του σκοπού αυτού δεν μπορεί να δικαιολογήσει την αναγνώριση των αναγκαίων προς τούτο προνομίων μόνο στους συμβολαιογράφους που είναι υπήκοοι του οικείου κράτους μέλους.

- 96 Η επιδίωξη δημοσίου συμφέροντος δεν αρκεί, αφ' εαυτής, για να γίνει δεκτό ότι συγκεκριμένη δραστηριότητα συνιστά άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Πράγματι, είναι γεγονός ότι δραστηριότητες ασκούμενες στο πλαίσιο διαφόρων νομικών κατοχυρωμένων επαγγελμάτων συνεπάγονται συχνά, στην εκάστοτε εθνική έννομη τάξη, υποχρέωση των προσώπων που τις ασκούν να επιδιώκουν τέτοιο σκοπό, χωρίς ωστόσο οι δραστηριότητες αυτές να εμπίπτουν στην άσκηση της εν λόγω εξουσίας.
- 97 Πάντως, το γεγονός ότι οι συμβολαιογραφικές δραστηριότητες επιδιώκουν σκοπούς γενικού συμφέροντος, οι οποίοι έγκεινται κυρίως στην τήρηση της νομιμότητας και της ασφάλειας δικαίου στις μεταξύ ιδιωτών δικαιοπραξίες, αποτελεί επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος δυνάμενο να δικαιολογήσει ενδεχόμενους περιορισμούς του άρθρου 43 ΕΚ απορρέοντες από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος, όπως είναι το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διαδικασίες διορισμού συμβολαιογράφων, ο περιορισμένος αριθμός των θέσεων τους και οι κατά τόπον αρμοδιότητές τους, ή ακόμη το καθεστώς που διέπει τις αμοιβές τους, η ανεξαρτησία τους, τα ασυμβίβαστα και ο αποκλεισμός της δυνατότητας επαγγελματικής μετακινήσεώς τους, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την εκπλήρωση των εν λόγω σκοπών.
- 98 Είναι επίσης γεγονός ότι ο συμβολαιογράφος οφείλει να αρνηθεί να συντάξει αυθεντική πράξη ή συμβόλαιο που δεν πληροί τις απαιτούμενες νόμιμες προϋποθέσεις, ανεξαρτήτως της βουλήσεως των δικαιοπρακτούντων. Ωστόσο, κατόπιν της αρνήσεως αυτής, οι δικαιοπρακτούντες παραμένουν ελεύθεροι είτε να θεραπεύσουν τη διαπιστωθείσα έλλειψη νομιμότητας, είτε να τροποποιήσουν τις διατάξεις της επίμαχης πράξεως ή του επίμαχου συμβολαίου, ή ακόμη και να παραιτηθούν από την πράξη ή το συμβόλαιο.
- 99 Όσον αφορά την αποδεικτική ισχύ και την εκτελεστότητα της συμβολαιογραφικής πράξεως, δεν αμφισβητείται ότι, λόγω των ιδιοτήτων τους αυτών, οι σχετικές πράξεις μπορούν να παραγάγουν σημαντικά έννομα αποτελέσματα. Ωστόσο, το ότι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα περιλαμβάνει πράξεις με τέτοια αποτελέσματα δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι η δραστηριότητα αυτή συνιστά άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.

- 100 Πράγματι, όσον αφορά, ειδικότερα, την αποδεικτική ισχύ συμβολαιογραφικής πράξεως, διευκρινίζεται ότι η ισχύς αυτή διέπεται από το καθεστώς αποδείξεων που προβλέπει ο νόμος στην οικεία έννομη τάξη. Συνεπώς, η αποδεικτική ισχύς που ο νόμος αναγνωρίζει σε συγκεκριμένη πράξη δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι η δραστηριότητα που περιλαμβάνει την εν λόγω πράξη συνιστά, αυτή καθαυτή, άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, σύμφωνα με τις επιταγές της νομολογίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις Thijssen, σκέψη 8, και Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 35).
- 101 Περαιτέρω, όπως δέχθηκε το Βασίλειο του Βελγίου, το ιδιωτικό συμφωνητικό που αναγνωρίζεται από το πρόσωπο έναντι του οποίου προβάλλεται, ή θεωρείται αναγνωρισμένο από νομικής απόψεως, έχει μεταξύ των συμβαλλομένων και μεταξύ των κληρονόμων και των ειδικών διαδόχων τους «το κύρος αυθεντικής πράξεως».
- 102 Όσον αφορά την εκτελεστότητα της αυθεντικής πράξεως, επισημαίνεται, όπως υποστηρίζει το Βασίλειο του Βελγίου, ότι καθιστά δυνατή την εκτέλεση της απαιτήσεως που εμπεριέχει η πράξη αυτή χωρίς προηγούμενη δικαστική παρέμβαση.
- 103 Η εκτελεστότητα της αυθεντικής πράξεως δεν συνεπάγεται ωστόσο ότι ο συμβολαιογράφος διαθέτει εξουσίες οι οποίες συνιστούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Πράγματι, μολοντί η εκ μέρους του συμβολαιογράφου περιαφή εκτελεστηρίου τύπου εξασφαλίζει την εκτελεστότητα της αυθεντικής πράξεως, η εκτελεστότητα αυτή στηρίζεται εντούτοις στη βούληση των δικαιοπρακτούντων να συνάψουν πράξη ή συμβόλαιο, αφού εξακριβωθεί από τον συμβολαιογράφο η συμβατότητα της εν λόγω πράξεως ή του εν λόγω συμβολαίου με τον νόμο, και να καταστήσουν την εν λόγω πράξη ή το εν λόγω συμβόλαιο εκτελεστή/ό.
- 104 Πρέπει επίσης να εξακριβωθεί αν οι λοιπές δραστηριότητες που ασκεί ο συμβολαιογράφος στη βελγική έννομη τάξη και στις οποίες αναφέρεται το Βασίλειο του Βελγίου συνιστούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

- 105 Όσον αφορά, πρώτον, τα καθήκοντα του συμβολαιογράφου στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως, επισημαίνεται ότι τα καθήκοντα αυτά συνίστανται κυρίως στην οργάνωση του πλειστηριασμού ή της άμεσης μεταβιβάσεως του κατασχεθέντος πράγματος, εφόσον η μεταβίβαση αυτή επιτραπεί από τον αρμόδιο δικαστή και υπό τους όρους που εκείνος θα θέσει. Ο συμβολαιογράφος οφείλει επίσης να οργανώσει τον επιτόπιο έλεγχο και να συντάξει την κατακυρωτική έκθεση, η οποία αναφέρει την ημέρα του πλειστηριασμού και περιλαμβάνει εντολή μεταβιβάσεως του πλειστηριασματος στους δανειστές.
- 106 Διαπιστώνεται, αφενός, ότι ο συμβολαιογράφος δεν είναι αρμόδιος να προβεί ο ίδιος στην αναγκαστική εκτέλεση. Αφετέρου, ο αρμόδιος για τις κατασχέσεις δικαστής είναι αυτός που ορίζει τον συμβολαιογράφο και του αναθέτει τη διενέργεια του πλειστηριασμού ή της άμεσης μεταβιβάσεως του κατασχεθέντος πράγματος, καθώς και την κατάταξη των δανειστών. Στον εν λόγω δικαστή απόκειται να τηρήσει τις σχετικές με την αναγκαστική εκτέλεση διατάξεις. Ο δικαστής μπορεί ακόμη και αυτεπαγγέλτως, όπως προκύπτει από το άρθρο 1396 του Κώδικα Δικονομίας, να ζητήσει από τους ex officio ή εντεταλμένους δημόσιους λειτουργούς ή δικαστικούς υπαλλήλους έκθεση σχετική με την εξέλιξη της διαδικασίας. Επί ενδεχόμενων αντιρρήσεων αποφαίνεται ο αρμόδιος για τις κατασχέσεις δικαστής, ο δε συμβολαιογράφος οφείλει να συντάξει πρακτικά, να αναστείλει κάθε σχετική πράξη και να παραπέμψει το ζήτημα στον αρμόδιο δικαστή.
- 107 Τα καθήκοντα που ανατίθενται στους συμβολαιογράφους στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτελέσεως ασκούνται υπό την εποπτεία του αρμόδιου δικαστή, στον οποίο ο συμβολαιογράφος πρέπει να υποβάλει τις ενδεχόμενες αντιρρήσεις και ο οποίος αποφαινεται εν τέλει. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα εν λόγω καθήκοντα συνιστούν, αυτά καθαυτά, άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις Thijssen, σκέψη 21, απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Αυστρίας, σκέψεις 41 και 42, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψεις 43 και 44, καθώς και Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψεις 37 και 41).
- 108 Το ίδιο συμπέρασμα ισχύει, δεύτερον, όσον αφορά τα καθήκοντα που ανατίθενται στους συμβολαιογράφους, κατά τα άρθρα 1186 έως 1190 του Κώδικα Δικονομίας, στο πλαίσιο ορισμένων μεταβιβάσεων ακινήτων. Συγκεκριμένα, από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η απόφαση περί εγκρίσεως ή όχι των μεταβιβάσεων αυτών απόκειται στον δικαστή.

- 109 Όσον αφορά, τρίτον, τις δραστηριότητες του συμβολαιογράφου στον τομέα της απογραφής σε περιπτώσεις διαδοχής, κοινωνίας δικαιώματος ή διανομής αδιαίρετων αγαθών, καθώς και στον τομέα της σφραγίσεως και αποσφραγίσεως κατασχεθέντων πραγμάτων, επισημαίνεται ότι οι δραστηριότητες αυτές υπόκεινται στην έγκριση του αρμόδιου ειρηνοδίκη. Εφόσον παραστεί ανάγκη, ο συμβολαιογράφος παραπέμπει την υπόθεση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1184 του Κώδικα Δικονομίας, στον εν λόγω δικαστή.
- 110 Όσον αφορά, τέταρτον, τις δραστηριότητες του συμβολαιογράφου στο πλαίσιο δικαστικής διανομής, πρέπει να τονιστεί, αφενός, ότι στον δικαστή απόκειται να διατάξει τη διανομή και να παραπέμψει τους δικαιοπρακτούντες, ενδεχομένως υπό τους όρους που εκείνος θα θέσει, ενώπιον συμβολαιογράφου ο οποίος οφείλει, μεταξύ άλλων, να πραγματοποιήσει την απογραφή, την κατάταξη των δανειστών και τον πίνακα διανομής. Αφετέρου, στον δικαστή απόκειται να επιλύσει κάθε διαφορά που ενδεχομένως θα ανακύψει, να εγκρίνει την εν λόγω απογραφή ή να την παραπέμψει στον αρμόδιο συμβολαιογράφο ζητώντας συμπληρωματική απογραφή ή απογραφή σύμφωνη με τις οδηγίες του δικαστή. Κατά συνέπεια, οι σχετικές δραστηριότητες του συμβολαιογράφου δεν συνιστούν άσκηση δημόσιας εξουσίας.
- 111 Το ίδιο ισχύει, πέμπτον, και στην περίπτωση της κατατάξεως των δανειστών κατόπιν πλειστηριασμού. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, ο συμβολαιογράφος οφείλει να συντάξει την έκθεση διανομής του πλειστηριάσματος ή, αν συντρέχει λόγος, τον πίνακα προνομιάων απαιτήσεων και υποθηκών. Ενδεχόμενες αντιρρήσεις ασκούνται ενώπιον δικαστηρίου.
- 112 Πρέπει περαιτέρω να διευκρινιστεί, όσον αφορά τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες για τις οποίες γίνεται λόγος στις σκέψεις 105 έως 111 της παρούσας αποφάσεως, ότι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 86, επαγγελματικές υπηρεσίες που περιλαμβάνουν συνδρομή, έστω και υποχρεωτική, στη λειτουργία των δικαστηρίων δεν συνιστούν εντούτοις συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας (προαναφερθείσα απόφαση Reyners, σκέψη 51).

- 113 Έκτον, πράξεις όπως οι δωρεές εν ζωή, οι διαθήκες και τα γαμικά σύμφωνα ή σύμφωνα εννόμου συμβιώσεως, που απαιτούν επί ποινή ακυρότητας συμβολαιογραφική πράξη, εξετάστηκαν στις σκέψεις 90 έως 103 της παρούσας αποφάσεως.
- 114 Τα ίδια ισχύουν όσον αφορά, έβδομον, τη σύσταση εταιριών, σωματείων και ιδρυμάτων, η οποία απαιτεί, επί ποινή ακυρότητας, συμβολαιογραφική πράξη. Πρέπει εξάλλου να προστεθεί ότι τα προαναφερθέντα νομικά πρόσωπα αποκτούν νομική προσωπικότητα μόνον κατόπιν της καταθέσεως της συστατικής πράξεως στη Γραμματεία του αρμόδιου για εμπορικές υποθέσεις δικαστηρίου.
- 115 Όγδοον, τα φοροεισπρακτικά καθήκοντα που ασκεί ο συμβολαιογράφος κατά την πληρωμή τελών μεταγραφής ή υποθήκης δεν μπορούν να θεωρηθούν, αφ' εαυτών, ως άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Διευκρινίζεται, επί του σημείου αυτού, ότι η είσπραξη των εν λόγω τελών, που πραγματοποιείται από τον συμβολαιογράφο για λογαριασμό του οφειλέτη και ακολουθείται από καταβολή των αντίστοιχων ποσών στην αρμόδια υπηρεσία του κράτους, δεν διαφέρει ουσιωδώς από την είσπραξη του φόρου προστιθέμενης αξίας.
- 116 Όσον αφορά το ειδικό καθεστώς των συμβολαιογράφων στη βελγική έννομη τάξη, αρκεί να υπομνησθεί, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 85 και 88 της παρούσας αποφάσεως, ότι, για να εξακριβωθεί αν οι δραστηριότητες αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, πρέπει να ληφθεί υπόψη η φύση των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και όχι το ειδικό καθεστώς των συμβολαιογράφων.
- 117 Επιβάλλονται, εντούτοις, δύο διευκρινίσεις επί του σημείου αυτού. Πρώτον, είναι γεγονός ότι, πέραν των περιπτώσεων στις οποίες ο ορισμός συμβολαιογράφου προβλέπεται δικαστικώς, καθένας από τους δικαιοπρακτούντες έχει ελευθερία επιλογής συμβολαιογράφου, δυνάμει του άρθρου 9 του νόμου της 25ης ventôse. Μολονότι δεν αμφισβητείται ότι οι αμοιβές των συμβολαιογράφων καθορίζονται από τον νόμο,

εντούτοις η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν μπορεί να διαφέρει, ανάλογα ιδίως με τα επαγγελματικά προσόντα τους. Συνεπώς, εντός των ορίων της κατά τόπον αρμοδιότητάς τους, οι συμβολαιογράφοι ασκούν το επάγγελμά τους, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 18 των προτάσεών του, υπό όρους ανταγωνισμού, χαρακτηριστικό που δεν προσιδιάζει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.

- 118 Επισημαίνεται, δεύτερον, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή χωρίς να αντικρούεται επί του σημείου αυτού από το Βασίλειο του Βελγίου, ότι οι συμβολαιογράφοι είναι άμεσα και προσωπικά υπεύθυνοι, έναντι των πελατών τους, για ζημίες που απορρέουν από κάθε είδους πταίσμα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους.
- 119 Κατά τα λοιπά, το επιχείρημα που αντλεί το Βασίλειο του Βελγίου από ορισμένες πράξεις της Ένωσης δεν είναι επίσης πειστικό. Όσον αφορά τις προαναφερθείσες στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως πράξεις, διευκρινίζεται ότι το γεγονός ότι ο νομοθέτης επέλεξε να αποκλείσει τις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες από το πεδίο εφαρμογής συγκεκριμένης πράξεως δεν σημαίνει ότι οι δραστηριότητες αυτές εμπίπτουν κατ' ανάγκη στο πεδίο εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ παρεκκλίσεως. Όσον αφορά, ειδικότερα, την οδηγία 2005/36, από το γράμμα της τεσσαρακοστής πρώτης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας αυτής, κατά την οποία η οδηγία «δεν θίγει την εφαρμογή [...] του άρθρου 45 [ΕΚ], ιδίως όσον αφορά τους συμβολαιογράφους», προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν έλαβε θέση επί του ζητήματος της εφαρμογής του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα.
- 120 Τα επιχειρήματα που στηρίζονται στους προαναφερθέντες στη σκέψη 55 της παρούσας αποφάσεως κανονισμούς δεν ασκούν επίσης επιρροή. Συγκεκριμένα, οι κανονισμοί αυτοί αφορούν την αναγνώριση και την εκτέλεση αυθεντικών πράξεων οι οποίες συντάσσονται και εκτελούνται εντός κράτους μέλους και, κατά συνέπεια, δεν θίγουν την ερμηνεία του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Επιπλέον, από τη νομολογία η οποία εφαρμόζεται κατ' αναλογία στον κανονισμό 44/2001 προκύπτει ότι για να

χαρακτηρισθεί μια πράξη ως αυθεντική κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού είναι αναγκαία η παρέμβαση είτε δημόσιας αρχής, είτε οποιασδήποτε άλλης αρχής εξουσιοδοτημένης από το κράτος (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, C-260/97, Unibank, Συλλογή 1999, σ. I-3715, σκέψεις 15 και 21).

- 121 Όσον αφορά τα ψηφίσματα του 1994 και του 2006, για τα οποία έγινε λόγος στη σκέψη 56 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να τονιστεί ότι στερούνται εννόμων αποτελεσμάτων, δεδομένου ότι τα ψηφίσματα αυτά δεν αποτελούν, ως εκ της φύσεώς τους, δεσμευτικές πράξεις. Κατά τα λοιπά, μολονότι από τα εν λόγω ψηφίσματα προκύπτει ότι το συμβολαιογραφικό επάγγελμα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 45 ΕΚ, το Κοινοβούλιο, με το πρώτο από τα ψηφίσματα αυτά, εξέφρασε την επιθυμία του να ληφθούν μέτρα ούτως ώστε να καταργηθεί η προϋπόθεση ιθαγένειας για την πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα, θέση την οποία επιβεβαίωσε εμμέσως με το ψήφισμα του 2006.
- 122 Όσον αφορά το επιχείρημα που το Βασίλειο του Βελγίου αντλεί από την προαναφερθείσα απόφαση *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española*, διευκρινίζεται ότι η υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 39, παράγραφος 4, ΕΚ, και όχι του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ. Επιπλέον, από τη σκέψη 42 της αποφάσεως αυτής προκύπτει ότι το Δικαστήριο, κρίνοντας ότι τα καθήκοντα που ασκούν οι πλοίαρχοι και υποπλοίαρχοι συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας, αναφερόταν στο σύνολο των καθηκόντων τους. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν εξέτασε τη μοναδική συμβολαιογραφικής φύσεως λειτουργία που έχει απονεμηθεί στους πλοίαρχους και υποπλοίαρχους, ήτοι την παραλαβή, φύλαξη και απόδοση διαθηκών, χωριστά από τις λοιπές αρμοδιότητές τους, όπως π.χ. τις εξουσίες εξαναγκασμού ή επιβολής κυρώσεων με τις οποίες είναι επιφορτισμένοι.
- 123 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι συμβολαιογραφικές δραστηριότητες, όπως προβλέπονται σήμερα στη βελγική έννομη τάξη, δεν συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.

- 124 Διαπιστώνεται, κατά συνέπεια, ότι η προϋπόθεση ιθαγένειας που απαιτεί η βελγική νομοθεσία για την πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα συνιστά δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας απαγορευόμενη από το άρθρο 43 ΕΚ.
- 125 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, διαπιστώνεται ότι η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 126 Η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο του Βελγίου ότι δεν μετέφερε στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία 89/48 όσον αφορά το επάγγελμα του συμβολαιογράφου. Όπως υποστηρίζει, το επάγγελμα αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, στο μέτρο που ο συμβολαιογράφος δεν μετέχει κατά τρόπο άμεσο και ειδικό στην άσκηση δημόσιας εξουσίας.
- 127 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η οδηγία 89/48 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν είτε μια δοκιμασία επάρκειας, είτε μια πρακτική άσκηση, προκειμένου να εξασφαλίζεται το υψηλό επίπεδο προσόντων που απαιτείται στην περίπτωση των συμβολαιογράφων. Επιπλέον, η εφαρμογή της οδηγίας αυτής δεν σκοπεί στη δημιουργία εμποδίων στην πρόσληψη συμβολαιογράφων μέσω διαγωνισμού, αλλά μόνο στην παροχή προσβάσεως στον εν λόγω διαγωνισμό στους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών. Η εφαρμογή της οδηγίας αυτής δεν ασκεί επίσης επιρροή στη διαδικασία διορισμού των συμβολαιογράφων.

- 128 Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει, περαιτέρω, ότι η αναφορά στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα που περιλαμβάνει η τεσσαρακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2005/36 δεν αποκλείει το επάγγελμα αυτό στο σύνολό του από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.
- 129 Χωρίς να προβάλλει τυπικώς ένσταση απαραδέκτου, το Βασίλειο του Βελγίου επισημαίνει ότι η δεύτερη αιτίαση αντλείται από προβαλλόμενη πλημμελή μεταφορά της οδηγίας 89/48 και όχι της οδηγίας 2005/36. Η οδηγία 2005/36 κατήργησε την οδηγία 89/48 με ισχύ από τις 20 Οκτωβρίου 2007.
- 130 Επί της ουσίας, το εν λόγω κράτος μέλος καθώς και η Δημοκρατία της Λιθουανίας, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας και η Σλοβακική Δημοκρατία υποστηρίζουν ότι η οδηγία 2005/36 ορίζει ρητώς, με την τεσσαρακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της, ότι «δεν θίγει την εφαρμογή του άρθρου 39, παράγραφος 4, [ΕΚ] και του άρθρου 45 [ΕΚ], ιδίως όσον αφορά τους συμβολαιογράφους». Η ρήτρα αυτή επιβεβαιώνει ότι το επάγγελμα του συμβολαιογράφου καλύπτεται από το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, οπότε η οδηγία 2005/36 δεν εφαρμόζεται στο εν λόγω επάγγελμα. Επιπλέον, η Δημοκρατία της Λιθουανίας υπενθυμίζει ότι μια ειδικότερη αλλά παρεμφερής ρήτρα περιλαμβάνεται στη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

— Επί του παραδεκτού

- 131 Κατά πάγια νομολογία, όταν έχει ασκηθεί προσφυγή βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας που ισχύει κατά την παρέλευση της προθεσμίας που τάσσει η Επιτροπή στο οικείο κράτος

μέλος προκειμένου να συμμορφωθεί με την αιτιολογημένη γνώμη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 1999, C-365/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1999, σ. I-7773, σκέψη 32, της 5ης Οκτωβρίου 2006, C-275/04, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 2006, σ. I-9883, σκέψη 34, και της 19ης Μαρτίου 2009, C-270/07, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2009, σ. I-1983, σκέψη 49).

- ¹³² Εν προκειμένω, η προθεσμία αυτή παρήλθε στις 18 Δεκεμβρίου 2006. Η οδηγία 89/48 ίσχυε ακόμη κατά την ημερομηνία εκείνη, καθόσον η οδηγία 2005/36 την κατήργησε από τις 20 Οκτωβρίου 2007. Ως εκ τούτου, μια προσφυγή που στηρίζεται σε πλημμελή μεταφορά της οδηγίας 89/48 στην εσωτερική έννομη τάξη δεν στερείται αντικειμένου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, C-327/08, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 23).
- ¹³³ Κατά συνέπεια, η ένσταση του Βασιλείου του Βελγίου πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της ουσίας

- ¹³⁴ Η Επιτροπή προσάπτει στο Βασίλειο του Βελγίου πλημμελή μεταφορά της οδηγίας 2005/36 στην εσωτερική έννομη τάξη όσον αφορά το συμβολαιογραφικό επάγγελμα. Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή στο εν λόγω επάγγελμα.
- ¹³⁵ Συναφώς, πρέπει να ληφθεί υπόψη το νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η εν λόγω οδηγία.

- 136 Τονίζεται επίσης ότι ο νομοθέτης προέβλεψε ρητώς, με τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48, ότι το γενικό σύστημα αναγνώρισεως των διπλωμάτων ανώτατης εκπαίδευσης που καθιέρωσε η πρώτη από τις οδηγίες αυτές «δεν θίγει την εφαρμογή [...] του άρθρου 45 [ΕΚ]». Η ρήτρα αυτή καταδεικνύει τη βούληση του νομοθέτη να αποκλείσει τις σχετικές με το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ δραστηριότητες από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.
- 137 Κατά τον χρόνο εκδόσεως της οδηγίας 89/48 πάντως, το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη την ευκαιρία να αποφανθεί επί του κατά πόσον οι δραστηριότητες του συμβολαιογράφου εμπίπτουν στο άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.
- 138 Εξάλλου, κατά τα έτη που ακολούθησαν την έκδοση της οδηγίας 89/48, το Κοινοβούλιο, με τα ψηφίσματα του 1994 και του 2006 για τα οποία έγινε λόγος στις σκέψεις 56 και 121 της παρούσας αποφάσεως, αφενός μεν επισήμανε ότι το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έπρεπε να έχει πλήρη εφαρμογή στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα αυτό καθαυτό, αφετέρου δε εξέφρασε την επιθυμία του να καταργηθεί η προϋπόθεση της ιθαγένειας για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα.
- 139 Επιπλέον, κατά την έκδοση της οδηγίας 2005/36 που αντικατέστησε την οδηγία 89/48, ο νομοθέτης της Ένωσης διευκρίνισε, με την τεσσαρακοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της πρώτης από τις οδηγίες αυτές, ότι η οικεία οδηγία δεν θίγει την εφαρμογή του άρθρου 45 ΕΚ, «ιδίως όσον αφορά τους συμβολαιογράφους». Προβλέποντας τη ρήτρα αυτή, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν τοποθετήθηκε επί του ζητήματος της εφαρμογής του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ και, ως εκ τούτου, της οδηγίας 2005/36 στις συμβολαιογραφικές δραστηριότητες.
- 140 Υπέρ της διαπιστώσεως αυτής συνηγορούν, μεταξύ άλλων, οι προπαρασκευαστικές εργασίες της τελευταίας αυτής οδηγίας. Συγκεκριμένα, με το νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ 2004, C 97E, σ. 230), που εγκρίθηκε σε πρώτη ανάγνωση στις

11 Φεβρουαρίου 2004, το Κοινοβούλιο είχε προτείνει να τονιστεί ρητώς στο κείμενο της οδηγίας 2005/36 ότι η εν λόγω οδηγία δεν έχει εφαρμογή στους συμβολαιογράφους. Η αιτιολογία βάσει της οποίας η πρόταση αυτή δεν έγινε δεκτή ούτε στην τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων [COM(2004) 317 τελικό], ούτε στην κοινή θέση (ΕΚ) 10/2005, της 21ης Δεκεμβρίου 2004, που καθορίστηκε από το Συμβούλιο σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με σκοπό τη θέσπιση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ 2005, C 58Ε, σ. 1), δεν στηρίχθηκε στο ότι η εν λόγω οδηγία έπρεπε να εφαρμοστεί στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα, αλλά, μεταξύ άλλων, στο ότι «[η] παρέκκλιση από την αρχή της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών για τις δραστηριότητες που συνεπάγονται άμεση και συγκεκριμένη συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας προβλ[επόταν] με το άρθρο 45[, πρώτο εδάφιο,] ΕΚ».

141 Συναφώς, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης νομοθετικής διαδικασίας, καθώς και της καταστάσεως αβεβαιότητας που δημιουργήθηκε, όπως προκύπτει από το προαναφερθέν νομοθετικό πλαίσιο, δεν είναι δυνατό να διαπιστωθεί ότι, κατά το πέρας της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, υφίστατο αρκούντως σαφής για τα κράτη μέλη υποχρέωση μεταφοράς της οδηγίας 2005/36 στην εσωτερική έννομη τάξη όσον αφορά το συμβολαιογραφικό επάγγελμα.

142 Κατά συνέπεια, η δεύτερη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

143 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να διαπιστωθεί ότι το Βασίλειο του Βελγίου, επιβάλλοντας προϋπόθεση ιθαγένειας για την πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 43 ΕΚ, και να απορριφθεί η προσφυγή κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹⁴⁴ Βάσει του άρθρου 69, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα δικαστικά έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του, αν οι διάδικοι ηττηθούν σε ένα ή πλείονα αιτήματά τους. Δεδομένου ότι γίνεται μόνο μερικώς δεκτή η προσφυγή της Επιτροπής, πρέπει να αποφασιστεί ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.
- ¹⁴⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του ίδιου Κανονισμού, τα κράτη μέλη που παρενέβησαν στη διαφορά φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Συνεπώς, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γαλλική Δημοκρατία, η Δημοκρατία της Λεττονίας, η Δημοκρατία της Λιθουανίας, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας, η Σλοβακική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Το Βασίλειο του Βελγίου, επιβάλλοντας προϋπόθεση ιθαγένειας για την πρόσβαση στο συμβολαιογραφικό επάγγελμα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 43 ΕΚ.
- 2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.
- 3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Βασίλειο του Βελγίου, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γαλλική Δημοκρατία, η Δημοκρατία της Λεττονίας, η Δημοκρατία της Λιθουανίας, η Δημοκρατία της Ουγγαρίας, η Σλοβακική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

(υπογραφές)